

- KNIEZSA ISTVÁN 1943–1944. Keletmagyarország helynevei. In: DEÉR JÓZSEF – GÁLDI LÁSZLÓ szerk., *Magyarok és románok* 1–2. A Magyar Történettudományi Intézet Évkönyve. Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Rt., Budapest. 111–313.
- TESZ. = *A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára* 1–3. Főszerk. BENKŐ LORÁND. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1967–1976. + *Mutató*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1984.
- TNYt. = *A magyar nyelv történeti nyelvtana. I. A korai ómagyar kor és előzményei. II/1. A kései ómagyar kor. Morfematika. II/2. A kései ómagyar kor. Mondattan. Szöveggrammatika*. Főszerk. BENKŐ LORÁND. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1991–1995.

HOFFMANN ISTVÁN

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9926-7674>

Debreceni Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

Posgay Ildikó (1947–2022)

75. születésnapja után két nappal, 2022. július 6-án elhunyt Posgay Ildikó, az MTA Nyelvtudományi Intézetének, a jelenlegi Nyelvtudományi Kutatóközpont jogelődjének a nyugalmazott tudományos osztályvezetője, a Károli Gáspár Református Egyetem nyugalmazott docense.

Az ELTE magyar–orosz szakának elvégzése után 1970-ben került az intézet Nyelvtörténeti és Dialektológiai Osztályára. Tudományos pályája kezdetén Kiss Lajos mellett részt vett a Földrajzi nevek etimológiai szótárának összeállításában. Feladatai közé tartozott az adatgyűjtés és -ellenőrzés, ami nagy pontosságot és figyelmet igényel. Ráadásul nemcsak a magyar, hanem az idegen nyelvű szakirodalom feltárásában is részt vett, ami etimológiai látókörét is tágította. Mindezekre alapozva több helynév-etimológiai cikke is megjelent a vezető magyar nyelvészeti folyóiratokban, és ezek az írások beépültek a szótár szócikkeibe is.

A helynévfejtő szótár 1978-as megjelenése után tevékenységét az élőnyelvi kutatások határozták meg alapvető módon. Tagja lett a nemzetközi együttműködés keretében készülő Kárpát nyelvátlasz hazai munkaközösségének: ilyen minőségében a Nógrád megyei Patakon és Karancslapujtón gyűjtött nyelvjárási anyagot. Később pedig – Balogh Lajos és Bańczrowski Janusz mellett – egyik szerkesztője lett az atlasz 6. kötetének, amely 2001-ben jelent meg Budapesten. A dialektológiai gyűjtő- és rendszerező munkában szerzett tapasztalatainak köszönhetően 1978–1985 között meghatározó tagja lett az Imre Samu vezette regionális köznyelvi kutatócsoportnak. Posgay Ildikó Pápán végezte a gyűjtést, a feldolgozott anyagot, illetve a levont tanulságokat pedig több tanulmányban tette közzé. Ezt a munkát személyes indíttatásból is szívesen végezte, hiszen a Pápához közeli Rábaközhez családi kapcsolatok is fűzték. Munkásságát ezt követően is a szociolingvisztikai, élőnyelvi kutatások határozták meg. Ezek keretében figyelme – egyebek mellett – az erdélyi magyar regionális nyelvhasználati kérdésekre irányult, hiszen férje, Szabó T. Ádám révén szoros kapcsolatba került az erdélyi magyar nyelvvaltozatokkal: kutatási eredményeit több írásban is közzétette.

Az 1990-es évek elején a Nyelvtudományi Intézet Élőnyelvi Osztályának munkatársa, majd a PhD-fokozat 1995-ben történt megszerzése után főmunkatársa lett. Itt a nyelvjárásokkal kapcsolatos nyelvi attitűdöket, a nyelvi hátrány kérdéseit vizsgálta, és ilyen módon a segítő nyelv művelés is látókörébe került. Kutatásairól rendszeresen beszámolt az élőnyelvi konferenciákon, amelyeknek évtizedekig elmaradhatatlan résztvevője volt.

Tudományos munkásságát tekintve nem volt véletlen, hogy 2003-ban a Nyelvművelő és Nyelvi Tanácsadó Osztály vezetője lett. Ilyen minőségében 2008-as nyugdíjazásáig a nyelvi tanácsadás mellett ellátta az intézethez beérkező utónévkérelmek korántsem egyszerű elbírálásának feladatát is. Az utónevekkel való foglalatosság közel állt hozzá, hiszen kutatói pályája elején, 1973-ban az ELTE Nyelvtudományi Dolgozatok című sorozatában tette közzé a Rábacsanak személyneveit feldolgozó egyetemi doktori értekezését. A tulajdonnevekkel más téren is foglalkozott: az 1970-es évek második felében részt vett a Baranya megyei földrajzi nevek egy részének közzétételében: az ő munkája volt Bicsérd, Gyöngyfa, Pellérd és Szabadszentkirály névanyagának gondozása, kiadásra való előkészítése.

Kutatási eredményeit elhivatott egyetemi oktatóként adta tovább hallgatóinak, akik szakmai teljesítményéért, az általa oktatott tárgyak, témák iránti lelkesedéséért, közvetlenségéért és segítőkészségéért nagyra becsülték őt. A Károli Gáspár Református Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszékének docenseként 1996-tól nyugdíjazásáig számos hallgatóval kedveltette meg a dialektológiát, névtant, szociolingvisztikát és a leíró nyelvtan különböző területeit.

A körünkből végleg eltávozott Posgay Ildikó tudományos és oktatói pályájának további részleteit és méltatását a 70. születésnapja alkalmából a Magyar Nyelv című folyóirat 2017. évi kötetében megjelent köszöntő foglalja össze. Én most azt szeretném felidézni, hogy a munkatársi kapcsolatokon túl mi minden fűzött hozzá az évtizedek során.

Szeretett Ildikónknak hetvenöt év és két nap adatott, és szerencsésnek mondhatom magam, hogy ebből a háromnegyed évszázadból négy és fél évtizedig hol szorosabb, hol lazább kapcsolatban állhattam vele. 1976. augusztus 31-én talákoztam vele először: az MTA Nyelvtudományi Intézetének gyakornokaként akkor léptem be abba a terembe, amely a munkahelyem lett, és ahol mások mellett ő is fogadott: vidáman, mosolyogva. Úgy alakult, hogy asztalszomszédom lett, és ő volt az, aki az akkori szokásoknak megfelelően körbevezetett az intézetben, és mint új munkatársat bemutatott az egyes osztályok dolgozóinak. Aztán mindketten részesei lettünk a már említett Kárpát nyelv atlasz munkálatainak, amelynek során nagy segítőkészséggel osztotta meg tapasztalatait velem, a kezdő dialektológussal. Amikor 1980-ban házasságot kötött Szabó T. Ádámmal, és Hollandiába mentek, még nem tudta sem ő, sem én, hogy egy év múlva én fogom váltani férjét a groningeri finnugor tanszéken. Amikor ez kiderült, készséggel látott el az ottani viszonyokra vonatkozó mindenféle praktikus tanáccsal.

Az 1980-as években ritkábban találkoztunk: én a családommal külföldön voltam, ő pedig gyermekeit nevelte otthon, ám kapcsolatunk folyamatosan megmaradt, tudtunk egymás életének örömteli vagy kevésbé vidám eseményeiről. Miután visszatért a gyesről az intézetbe, más osztályra került, az enyémtől eltérő területen végezte magas színvonalú munkáját. Ám mivel a szomszéd szobában dolgozott, gyakran látogattunk el egymáshoz, és egy-egy kávé mellett beszélgettünk bennünket éppen akkor érdeklő dolgokról: gyerekekről, közös hollandiai ismerősökről. Egyetemi oktatói tapasztalatainkat is kicserélhettük, hiszen ő a Károlin, én pedig a Pázmányon igyekeztem a nyelvészet bűvkörébe vonni a hallgatókat.

2003-ban osztályvezetői kinevezést kapott – nem ő kereste a posztot. De mivel feladatul kapta a Nyelvművelő és Nyelvi Tanácsadó Osztály vezetését, igyekezett azt a rá jellemző lelkiismeretességgel, tapintattal és szakmai tudással ellátni. Megtisztelő volt, hogy az utónevek engedélyeztetésének gyakran kényes ügyeiben többször is tanácsot kért tőlem.

Amikor 1995 decemberében híre jött, hogy meghalt a férje, első gondolatunk az volt: mi lesz most vele és a három gyerekkel? De nagy akaraterővel, kitartással, a család életét megszervezni tudó anyai szeretettel fölnevelte, taníttatta őket – ezért is nagy tisztelet övezte őt munkatársai körében. Töretlen derűjét, testi-lelki tartását, alkotóerejét a legnehezebb időszakokban is meg tudta őrizni.

Emlékezetünkben mindig mosolygó, vidám kolléganőként fog megmaradni. Isten nyugosztalja örök békében!

GERSTNER KÁROLY

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1945-2667>

ELKH Nyelvtudományi Kutatóközpont